

מפניני הפרשה - מאמר

מה התנאי?

"ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו" (פרק) בלעם השכים קום, ולא המתין עד שנעריו יתעוררו ויחבשו את האתון, אלא פנה אל האורווה, וחבש בעצמו את אתונו. מסיק רש"י: "שהשנאה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו. אמר הקב"ה: רשע, כבר הקדימך אברהם אביהם. שנאמר: וישכם אברהם בבוקר, ויחבוש את חמורו? וקשה, אילו היה מורו עצמו למצווה שבזכותה ראוי היה שיקבל שכר וייעשה רצונו, צריכים לתשובה זו שכבר קדמו אברהם אבינו. אבל השכמתו של בלעם, הייתה למעשה השחתה זריזות להרע, שנאה המקלקלת את השורה, ובזוודאי שלא יהא חוטא נשכר. מה צריך לומר: "רשע! כבר הקדימך אברהם"? ועוד רכב בלעם על אתונו, ושרי מואב איתו. ראתה האתון את מלאך ה' ונמתה מפניו, להצה את רגלו אל הקיר ולכסוף רבצה תחתיה. חרה בה אפו של בלעם, והיכה אותה במקל. פתחה האתון את פיה, ושאלה אותו מדוע היכה אותה. ובלעם השיב לה: "כי התעללת בי! לו יש הרב בידי - כי עתה הרגתיך!" וכתב רש"י: "גנות גדולה היה לו דבר זה עיני השרים - זה הולך להרוג אומה שלמה בפיו, ולא אתונו זו צריך הוא הרב?!...ותמיהתם לא ברורה, שהרי הן בלעם לא התיימר לומר שברגע שהוא מקלל, מת המקולל. הוא השתבה בכך שקללתו מביאה קללה, וברכתו מסכה ברכה. ונצרך היה להרב כדי להמית את האתון בו במקום! על מנת להשיב על השאלות הנ"ל, נראה לומר שיש לעמוד על עומק דברי חכמים והבנת רעיונותיהם, הנחמדים מזהב ומתוקים מדבש.

החמור והאתון. יש בהם משום משל וסמל. בואו של מלך המשיח, לו מייחלים כל ישראל שייגלה במהרה בימינו, מתואר בדברי הנביא זכריה בפרק ט' כך: "הִנֵּה מִלְכָּךְ יָבוֹא לָךְ צִדִּיק וְנֹשֵׁעַ הוּא עֲנִי וְרֶכֶב עַל הַמֹּרֶה...". ולפי המסורת על החמור לבן. ובמסכת סנהדרין צה: אמר רב יוסף: לוואי ואזכה לשבת בצל גליו. אמירה תמוה הדורשת הבהרה. ונראה לומר שכוונתו עפ"י מה שביארו רז"ל, שהחמור רומז להומריות, לכוהות הגוף ותאוותיו. ומסגולותיו של מלך המשיח, שמכוון יכירו הכל כנגלותו ויקבלו את מרותו היא, כי יראו שיש לו שליטה מוחלטת על חומריותו, על כוחות הגוף, ותשוקותיו! וזו הכוונה "חמור לבן" - חומריות מוזככת, בהירה וזכה! וזו כוונת בפסיקתא רבתי שהשמן ביקש לראות את המלך המשיח, וכשראוהו הזרעוץ ונפל על פניו, אמר: זה המשיח שעתידי להפילני בגיהנם. וביאר האברבנאל שהשמן שואב כחה מהחומריותו של האדם, והמשיח ישליט ממשלת השכל. "וכשהשכל גובר, החומריות מודעזעת ומכירה בכך, שההתאוות מטילות האדם לאבדוהו!" אם כן מה שפירש רש"י שכבר קדם לו אברהם אבינו הכוונה שזכותו של אברהם אבינו אבי האומה שכבר הגיע לרמה גבוהה זו של שליטה מוחלטת על החומריות תגן עליהם. גם את תמיהתם של שרי מואב יש להבין כך, כשראו אותו שרי מואב כועס על אתונו כחוסר שליטה היה בזה גילוי ברור שאינו שולט על יצריו וממילא אין סיכוי שקללתו תפעל על עם אחר. והמסר עבורנו ברור: מי שרוצה להדריך ולכוון אחרים - עליו להוכיח תחילה הוא שולט על עצמו, על מידותיו וטבעיו, כעסו וזעמו, רצונותיו ותשוקותיו. וכמו שאמרו חז"ל לגבי אלקנה אבי שמואל: "ועלה האיש ההוא מעירו" - התעלה בביתו, התעלה בחצרו, התעלה בעירו והתעלה בכל ישראל.

בין אדם לחבירו

כשם שמותר לספר דברים כשמכוונים לתועלת ואין בזה משום לשון הרע, כך מותר גם לשמוע אותם כשיש בהם תועלת. לכן מותר לאדם שמוע מענתו של אדם אחר נגד פלוני, אם השומע חושב שביכולתו לסייע בתיקון המעוות, או כשהשומע או מישוהו אחר עלול להיפגע באותו אופן ע"י אותו פלוני. מותר לשמוע מידע על אדם שעומדים להיכנס אתו לשותפות וכדומה בתנאי שהדיעות נוגעות לאותה שותפות. כמצב זה שמיעת הדברים היא לשם תועלת, ולפיכך אין הם נחשבים בגדר לשון הרע.

שואל ומשיב

שאלה: כיצד ניתן לצרף שני בצקים יחד, כדי להתחייב בהפרשת חלה?

תשובה: בצקים או מאפים, שאין באחד מהם שיעור חלה, והצטרפו יחד לשיעור - הובח להפריש מהם חלה בברכה. בשתי דרכים נוצר הצירוף.

א. כאשר שני הבצקים נדבקו זה בזה בעת הלישה או האפייה, עד שאם יפרידום ינשכו זה את זה, היינו שייחשב מעט מהבצק או המאפה של זה לזה.

ב. כאשר הבצקים או המאפים מונחים בכלי אחד או בשקית אחת או כאשר הם מכוסים במפה - הם מצטרפים להיחשב להם אחד, כמו שפסק מרן בשולחן ערוך יורה דעה הלכות חלה סימן שכה' סעיף א':

"שתי עיסות שאין בשום אחת כשיעור, אם נוגעות זו בזו עד שנדבקים מעט זו בזו, מצטרפים, אם הם ממין הראוי להצטרף...ואם אינם נדבקים, והם ככל אחד, הסל מצרפן ואפילו אחר שנאפה ונעשה פת...ויש מי שאומר שאם מכסה הפת במפה חשוב כמו כלי לצרפן".

אם הניחו את המאפים או הבצקים במקרר, במקפיא, בתנור או בארון שקבוע בקיר, יש ספק אם הם מצטרפים - ולכן יש להפריש מהם חלה בלא ברכה.

עפ"י פסיקת מרן שו"ע בסימן שכ"ד - יד' מי שאינו מעוניין לאפות להם בשיעור החייב בחלה, אינו צריך לאפות יותר מכדי צורכו כדי לקיים את המצווה. אבל למי שמתכוון לאפות שיעור החייב בחלה, אסור לחלקו לשניים כדי להיפטר מהמצווה.

אף שהמצווה כיום מדברי חכמים, והכהנים אינם יכולים לאכול את החלה מפני הטומאה, אסור להשתמש מהמצווה, כי על ידי קיומה אנו מתקשרים לרעיון שנגזר בה.

שתי עיסות או שני מאפים שיש בכל אחד מהם שיעור חלה, אפשר להפריש מאחד על חבירו כל עוד הם במקום אחד בבחינת 'מוקף' בדיעבד, אם הפריש שלא מהמוקף - יצא, וכן נוהגים לכתחילה כאשר שכחו להפריש חלה וכבר הילקו את המאפים לאנשים אחרים, שמפרישים חלה ממאפה אחד על מאפים שבמקום אחר.

מפניני הפרשה - רעיון

חשק בלימוד התורה מבטל קושי העמל

בפרק כג' - כא' נאמר "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" כותב בעל האור החיים על הפסוק "ולא ראה עמל" זה לשונו: "גם נתכוון לומר שהצדיקים הגם שעושים מצוות וכל עסקם בתורה אינם מרגישים שיש להם עמל על הדרך אמרו "עמל הוא בעיני", אלא אדרבא, כאדם המרוויח ואדם המשתעשע בשעשועים לרוב החשק בתורה, גם נתכוון על דרך אמרו "אני בינה לי גבורה", כי כשהצדיקים עוסקין בתורה ומתמידין בה, אין להם עמל בעסק התורה שאדרבה היא נותנת לו גבורה".

היוצא מפירושו שהחשק הגדול ללימוד תורה עד שהיא נעשית בבחינת "לולי תורתך שעשועי" הוא הגורם שהצדיקים לא ירגישו עמל בלימוד התורה. כהשלמה לפירוש זה כתב אור החיים בהקדמה לפרשת כי תבוא על הפסוק "ושמחת בכל הטוב" הוא כותב "כאומרם על ברכות ה' ואין טוב אלא תורה שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל המובנות שבעולם".

לאור זאת נוכל להבין היטב את מאמר חז"ל תלמידי חכמים כל זמן שמודקנים חכמתם מתווספת בהם וכן נאמר עליהם "עוד ינובון בשיבה" ההסבר הוא, שאם מרגישים במתיקות התורה ובערבותה זה נותן כח לאדם להוסיף חיל במעלות התורה ולכן הזקן, החכמה מתווספת בו.

זוהי הסיבה שאנו מבקשים כל בוקר בברכת התורה "והעריב נא ה' אלוקיני את דברי תורתך", וזאת משום שהערבות תוסף כח ועצמה וכך נוכל יותר להתעלות בתורה. (מבוסס על הספר אהבת קדומים)

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

אידה דינה וטורי בת כיריה ע"ה	אורנה בת מרים ורחמים פריגל ע"ה
אסתר בת מרים כהן ע"ה	ליזה בת רבקה הכים ז"ל
רחל בת שרה יעקבוב ז"ל	שרה בת אלים עיישא מלול ז"ל
אליס בת רחל תורג'מן ז"ל	מלכה בת יצחק צבי פרנקל (לקסמברג) ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רחמים בן שוקרולה דרשן ע"ה	אלכסנדר בן דוד (וייס) ע"ה
הלל בן שלומית וגרשון רוזיק ז"ל	אליהו בן סעידה פרסקי ז"ל
יוסף אבישב בן מיכל אסתר עמיהי ע"ה	ברוך בן איטו ביטון ע"ה
עזרא בן תמר פריץ ע"ה	ליטמן בן שרגא פייבל שמיין הכהן ע"ה

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 19:28
יציאת השבת: 20:28
זמן רבנו תם: 21:05

שבת קודש פרשת בלק מפטירים:

"והיה שארית יעקב"
(מיכה פרק ה' א')

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

מלאכת כותב ומוחק בשבת עפ"י פסיקת מרן בשו"ע סימן שמ' ואחרונים

הקדמה למלאכות כותב ומוחק

מלאכת כתיבה היא בעזרתה מתעדים מידע, או מביעים רעיון, על ידי אותיות או מספרים או שרטוט צורה כעלת משמעות. מלאכת כתיבה במשכן שימשה לכתובה על גבי הקרשים, כדי שידעו תמיד לחבר כל קרש עם המשכו הנכון, וכן כדי לשמור על סדר העמדת הקרשים, איזה ראשון בצד הרום ואיזה שני וכך בכל הצדדים.

לפעמים אדם אשר טעה בכתיבת אותיות, או ציור שצייר, צריך למהוק את האותיות או הציור שצייר, ולכתוב תחתיהן אותיות אחרות, או לצייר ציור אחר, וזהו מלאכת מוחק, כלומר מחיקה על מנת לכתוב אותיות אחרות, או לצייר ציור אחר.

לכאורה נראה שמלאכת הכתיבה היא מלאכה קלה שאין בה ממש, ולא היה צריך להכלילה במלאכות החמורות האסורות בשבת. אולם הנכון הוא שמלאכת הכתיבה היא התשתית לפועלו של האדם. משום שכמה שיהיה האדם חכם ובעל זיכרון, יתקשה לזכור בדייקנות היכן צריך להניח כל קרש במשכן, וכך ככל הדברים המורכבים, אם לא יכתוב אותם, לא יזכרם בדייקנות ויאבד את היכולת לשחזר את המידע שצבר ואת החישובים שכבר הגיע אליהם.

על מנת שהמידע יהיה נכון וללא טעויות, צריך לפעמים למהוק אותיות או מספרים שנכתבו בטעות, כדי לכתוב במקומן את האותיות הנכונות. גם כשיש בנייר כתם, המוחק אותו כדי לכתוב שם אותיות, עובר על מלאכת מוחק, שבמחיקתו הכשיר את המקום לכתובה. יש פעמים שעצם המחיקה, גם שלא לשם כתיבה, נחשבת למלאכה. כגון מי שכתב בספר תורה אות מיותרת, ורק לאחר שימחקו אותה יהיה הספר כשר.

גם כתיבה על ידי הותמת נחשבת כתיבה, ואין בזה הבדל אם אוהזים את ההותמת ביד ימין או שמאל, שכן בשתי הידיים נוח להתום. וכן הפעלת מכונת הדפסה, או מכונת העתקה, או שליחת פקס, אסורה מהתורה, כיוון שעל ידי הפעולות הללו נכתבות אותיות או צורות בעלות משמעות. אסור מדרבנן להקליד אותיות במחשב, וכן אסור מדרבנן לשומרן בזיכרון, וכן אסור מדרבנן לצלם תמונות או להקליט קולות, במדיה דיגיטלית.

הגדרה מלאכת כותב: רישום סימנים או אותיות בצבע המתקיים על גבי דבר המתקיים. מטרה ותכלית: עשיית רושם לצורך זיכרון הדברים. תולדות: רישום אותיות על קירות או דפים נפרדים, אך סמוכים זה לזה, צילום ופיתוח תמונות, ציור, חריטה או חקיקה. מידה אסורה: שתי אותיות.

איסורים דרבנן הנוגעים למלאכה זו: כתיבת אות אהת, כתיבה על דבר שאינו מתקיים, איסור מיקה וממכר, שמא יבוא לידי כתיבה, חיבור אותיות על ידי הברגה או הדבקה.

הגדרת מחיקת הכתב: סילוק כתב או הכתוב. מטרה ותכלית: כתיבה או ציור מחדש. תולדות: מחיקת ציור או רישום על ידי גירוד או על ידי אמצעים כימיים וכיוצא בזה. מידה אסורה: כדי לכתוב שתי אותיות. איסורים דרבנן הנוגעים למלאכה זו: עיון בשטרות או השבונות, מחשש שמא יבוא לידי מחיקה.

מחיקת כתמי דיו וצבע ומהגוף

המוחק דיו שעל הקלף או שעוה שעל הפנקס, אם יש במקום שמוחק כדי לכתוב שתי אותיות, חייב. (מרן בשו"ע) וכל שכן אם הוא מוחק שתי אותיות שנכתבו שלא כהוגן, על מנת לכתוב שתי אותיות אחרות במקומן, שחייב, מפני שזהו עיקר אב מלאכה מוחק. (משנה ברורה) ואפילו על עצים יש כתיבה ומחיקה שכן היה במשכן בקרשים כדי לזווגן (משנה ברורה). וגם על בשר האדם יש איסור כתיבה ומחיקה, הכותב על בשרו בדיו חייב מפני שהוא עור, אף על פי שהמימות בשרו מעברת הכתב לאחר זמן, הרי זה דומה לכתב שנמחק אבל המשרטט על בשרו צורת כתב פטור שאין דרך כתיבה בכך. כתב בחיי אדם בהלכות נטילת ידים כלל מ' סעי' ח': "מי שנתפחה ידו משהרות הקדירה וכיוצא בו בשבת וכו' לא ינגבם, והיו כמוחק, רק ימתין עד שיתנגבו ידיו ממילא".

נראה שבלתי אפשרי ללמוד את דבריו כפשוטם, משום שאם כן, גם דם וטיט וושאר מינופים יהיה אסור לקנח ולהסיר בשבת, וזה דבר שאי אפשר לאמרו, ועוד שלדבריהם גם מינוף שעל השולחן והכסא וכדומה יהיה אסור לנקות, שהרי גם בעץ שייך כתיבה ומחיקה, ומעולם לא שמענו דבר כזה.

נראה שדברי החיי אדם מתייחסים לכלוך כעין דיו וכדומה, שנדבק בחוץ וקשה להסירו ונשאר זמן רב, והסרתו אינה כסילוק מינוף, אלא כעין פעולת מחיקה. אמנם למעשה לגבי שחרורית הקדירה שעל ידיו בפועל אין העולם נזהרים כזה, ומסירים בשבת כתמי דיו וצבע ושחרורית הקדירה, ונראה שנהוגים כך משום שרואים בזה לכלוך ולא כתיבה או שרטוט, בפרט במקום צער או מצוה או כשיש משום 'כבוד הבריות'. ובספר ילקוט יוסף שבת חלק ה' סימן שמ' סעיף ג' כתב בפשטות להחיות, אפילו בדיו: "מי שנתלכלכו ידיו בדיו מערב שבת, מותר לו לשוטפם במים ואין בזה חשש מוחק".

לקנח בנייר שעליו אותיות או ציורים

במשנה ברורה כ"ק יג' כתב שאם נפל דיו או שאר דברים לחים על ספר לא ילחך אותו בלשונו ולא ירחיץ אותו במים מפני שמוחק, ואפילו שאינו עושה זאת על מנת לכתוב, יש בזה איסור מדרבנן, ואפילו שאינו מתכוין למהוק, הרי זה פסיק רישא. בספר פסקי תשובות כתב: ומכאן נלמד לימנע מלהשתמש בנייר עיתון ובשאר ניירות שיש עליהם אותיות או ציורים (בעלי משמעות), לצורך קינה ונקיון הגוף והשולחן וכדומה למרות שכלל אין כוונתו למהוק, מכל מקום הרי זה 'פסיק רישא' למהוק.

אמנם כיון שיש מתירים הדבר, מטעם פסיק רישא דלא ניהא ליה באיסור דרבנן, לכן אין מי שחולק, שבמקום בו יש חשש לביוש או כבוד הבריות מותר לעשות זאת לכתחילה, ועדיף להשתמש בנייר זה מלהתוך נייר (ואפילו יתוך כל אחר יד). ולהניח נייר כזה תחת נר המטפמף שעוה מותר, כי בנוסף לכך שזה פסיק רישא בדרבנן, הרי זה גם כן מחיקה דרך גרמא.

פינת העורך

"אפם קצהו תראה וכולו לא תראה" (פרק כג' - יג') כשמתכלים על פרט אחד מישראל, על "קצה", עוד אפשר לראות איזה חסרון: "תראה" - אולם, כאשר מסתכלים על כלל ישראל, על "כולו", אזי "לא תראה" - אין למצוא בו שום חסרון ופגם: "כולך" - יפה רעייתך, ומום אין בך!"

ברכות מכל האם

ברכת מזל טוב וברכות מעומק הלב לבהור היקר אלעד אליאסי הי"ו ולכל משפחתו לרגל הגיעו למצוות. יהי רצון שיוצר המאורות יאיר דרכך, וישלח ברכה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ובאהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב מוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל האם

ברכת מזל טוב וברכות מעומק הלב לבהור היקר צוריאל צ'ונג - אלוורס הי"ו ולכל משפחתו לרגל הגיעו למצוות. יהי רצון שיוצר המאורות יאיר דרכך, וישלח ברכה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ובאהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הר"ן על הרי"ף

הר"ן על הרי"ף במסכת מגילה דף ה. כתב שקדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות היא מדרבנן: **"...נראה לומר דבית הכנסת ודכוותיה כיון שעיקרו עשוי לומר בו דבר שבקדושה הטילו בו חכמים קדושה מדבריהם..."**

שו"ת מהר"י בי רב

בשות מהר"י בי רב סימן ה' הכריע שקדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות אינה מן התורה, אלא מדרבנן ולכן בספק בעניין זה, הדין יהיה לקולא.

'ערוך השולחן'

מפסיקת ערוך השולחן בסימן קנ"א סעיף א' שכתב "מעין קדושת המקדש" עולה שלדעתו קדושתם של בתי כנסיות ובתי מדרשות היא מדרבנן.

"בתי כנסיות ובתי מדרשות יש בהם קדושה גדולה כיון שמתפללין בהם ולומדין בהן תורה והמה מעין קדושת המקדש כמו שדרשו חז"ל במגילה כ"ט. ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות וכו'..."

'ילקוט יוסף'

גם מהלשון שנקט בספר ילקוט יוסף סימן קנ"א – דיני קדושת בית הכנסת סעיף א' עולה שלדעתו קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות היא מדרבנן.

"בתי כנסיות ובתי מדרשות נקראים "מקדש מעט", שנאמר, ואהי להם למקדש מעט - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. ויש בהם קדושה. ולכן ראוי להיזהר מאד בכבודם, ולנקותם היטב. ולשבת שם באימה ובריאה, ולהדליק בהם נר תמיד לכבוד..."

נראה לומר שנפקא מינה לגבי מחלוקת הפוסקים, אם קדושת בית כנסת היא מהתורה או מדרבנן היא לגבי מקום בית כנסת שנחרב, האם מותר להשתמש בו להולין או לא. ויש לה ביטוי מעשי בשאלה לגבי בתי כנסיות שבוהין לארץ אשר נתרוקנו מיושביהם, האם ניתן למוכרם.

שו"ת 'יביע אומר'

בשו"ת יביע אומר חלק ז', אורח חיים סימן כד' השיב לשאלה בדבר מכירת בתי כנסת שהיו פעילים, אולם עקב עזיבת חלק גדול מהתושבים היהודים, נשארו שוממים. והשיב שמותר למוכרם ואפילו יפה שעת אחת קודם, ובכסף לבנות בתי כנסיות אחרים, ומדבריו נראה שיש לתת עדיפות לבנייתם בארץ ישראל.

סיכום

בשאלה בעניין המקור לקדושת בית כנסת נחלקו הפוסקים הראשונים, ושלב דעות בדבר:

א. יש אומרים שקדושה זו מן התורה היא, כקדושת המקדש, וכשם שאסור ליהנות מן ההקדש כך אסור ליהנות מבתי כנסיות ובתי מדרשות שנתייחדו לתפלה ולדרשה, שגם הם הקדש, וכן כשאמרה תורה: ומקדשי תיראו, אף בתי כנסיות ובתי מדרשות בכלל.

ב. יש אומרים שקדושתו מדרבנן, שחכמים הטילו עליו קדושה מדבריהם, כיון שעיקרו עשוי לומר בו דבר שבקדושה, והדרשות של והשימותי את מקדשיכם ושל מקדש מעט אינן אלא אסמכתות.

ג. יש אומרים שאין קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות, אלא קדושה של כבוד, ודינו כדון תשמישי מצוה כל זמן שמשתמשים בהם למצוותם, כמו סוכה ולולב וכיוצא בהם, שאף על פי שנוזקים לאחר זמן, בזמן מצוותם יש בהם קדושה של כבוד שאסור לבזותם, ולכן כל זמן שבני העיר אינם רוצים עוד בבית הכנסת הרי הוא כשאר תשמישי מצוה שנוזקים אחר תשמישם.

נראה שהכרעת הפוסקים האחרונים להלכה היא שקדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות אינה מן התורה, אלא היא מדרבנן ולכן במקרה של ספק בעניין זה, הדין יהיה לקולא.

המקור לקדושת בית הכנסת

לבית הכנסת יש קדושה, מעין קדושת בית המקדש, ואמרו: והשימותי את מקדשיכם, מקדש, מקדשי, מקדשיכם, לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות, וכן: ואהי להם למקדש מעט, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, וכן למדו מבית המקדש שבית הכנסת צריך להיות גבוה משאר בתי העיר, והפוסקים הראשונים למדו אסור נתיצת בית הכנסת מחלאו שנאמר על זה במקדש, ולא עוד אלא שציידו הפוסקים הראשונים לומר שבית הכנסת יש בו קדושה מעין קדושת היכל, שאפילו עליות שלו נתקדשו. אולם נחלקו הפוסקים הראשונים בשאלה: מהו המקור לקדושת בית הכנסת?

מקור בתלמוד

עפ"י דרשת הגמרא במסכת מגילה דף כט. הפסוק ביהוקאל "ואהי להם למקדש מעט" מתייחס לקדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות.

"...ואהי להם למקדש מעט (יהוקאל י"א טז), אמר רבי יצחק: אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל... תניא, רבי אלעזר הקפר אומר: עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, שנאמר כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא, והלא דברים קל וחומר: ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה ללמוד תורה - נקבעים בארץ ישראל, בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ומרביצין בהן תורה - על אחת כמה וכמה..."

מדרש ספרא

כמו כן בספרא על פרשת בחוקתי פרשה ב' פרק ו' דרשו: **"השמדת את מקדשכם מקדש מקדשי מקדשכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות ולא אריח בריח ניהוחכם כמשמעו..."**

ספר יראים

בספר יראים סימן תמ' (דפוס ישן שכד') למד מדרשת הגמרא במגילה ומהמדרש בספרא שהקדושה של בתי כנסיות ובתי מדרשות היא מהתורה. וכן כתב בספר יראים סימן קד' (דפוס ישן - שפ"ו) שכמו שאסור ליהנות מן ההקדש כך אסור ליהנות מבתי כנסיות ובתי מדרשות, ומשמע שהאיסור הוא מהתורה.

"וכשם שאסור ליהנות מן ההקדש כך אסור ליהנות מבתי כנסיות ובתי מדרשות שנתייחדו לתפלה לדרשה שגם זה הקדש. כדתניא במגלה פרק אחרון בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ישנים בהן אין ניאותין בהן ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. אבל קורין בהן ושונין בהן ומספדין בהן הספד של רבים. כללא דמילתא. אין נוהגין בהן אלא לדבר מצוה..."

מניין המצוות לרמב"ם

מלשון הרמב"ם במניין המצוות מצווה סה' שכרך את האיסור לאבד את בתי הכנסת ובתי המדרשות עם האיסור לאבד את בית המקדש, נראה שלדעתו קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות מהתורה.

"שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות ובתי מדרשות וכן אין מוחקין השמות המקודשין ואין מאבדין את כתיבי הקדש שנ' אבד תאבדון וכו' ואשיריהם תשרפון לא תעשון כן לה' אלהיכם..."

חידושי הרמב"ן

הרמב"ן בחידושו למסכת מגילה דף כה: מקשה: איך ניתן להפקיע קדושה מבית כנסת, הרי במקדשים דבר הראוי לגופו לא נפדה? והשיב שקדושת בית כנסת היא מכוח תשמיש מצווה שקדושתו היא רק בזמנו, ולכן מותר לשבעת מוכי העיר למכור בית כנסת כתשמישי מצוה לאחר זמנו.

"ויש לישב ולומר דבית הכנסת עשו אותו כתשמישי מצוה לולב וסוכה, והן עצמן אף על פי שנוזקין לאחר זמן בזמן מצוה יש בהן קדושה של כבוד..."

קול ששון

המסכה

פרשת בלק

בלעם מייעץ לבלק כיצד לגבור על ישראל

אמר בלק לבלעם: "מה עשית?! לקהתיך לקללם ואתה מברכם" השיב לו בלעם: "מה שה' שם בפי אותו אני מוכרח לומר אותם." אמר בלק: "אקחך למקום אחר, שתראה אותם ואולי משם תוכל לקללם."
 אולם גם משם לא קיללם בלעם ואמר: "ה' לא מביט על עוונותיהם של ישראל אלא על מעשיהם הטובים, והם אומה מיוחדת שצריך לברכם ולא לקללם. הם מקיימים מצוות רבות וה' שומר עליהם."
 כששמע בלק כיצד ממושיך בלעם ומברך את ישראל במקום לקללם, כעם ואמר לו: "מוטב שלא תקללם, ובלבד שלא תברכם. אקחך למקום אחר ואולי משם תצליח לקללם."
 אבל גם בפעם השלישית אמר בלעם: "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל - מה נפלאים הם בתי הכנסיות ובתי המדרשות, שבהם יושבים יהודים ולומדים תורה." והוסיף וברך את ישראל ברכות רבות. כעם בלק ואמר לו: "לקלל את אויבי קראתי לך, ואתה ברכת אותם שלוש פעמים. ברח לך לביתך, כי עמי כועס עליך ועלולים להורגך." לפני שהלך בלעם לבייתו, הציע לבלק להחמיא את ישראל, וכשיחטאו, ה' לא יעזור להם, וכך יוכל בלק להתגבר עליהם ולנצחם.

בלק מלך מואב פונה לבלעם שיקלל את ישראל

בלק בן ציפור מלך מואב, פחד מאוד והשש מושראל ולכן שלח שליחים אל קוסם גדול ששמו בלעם, אשר היה ידוע בקללותיו, כדי לנצח את ישראל בעזרתו.
 כששמע בלק שבלעם בא ויצא לקראתו. לקח אותו לעיר גדולה והראה לו כמה הרבה אנשים יש בה - כדי שבלעם ירחם עליהם, שישאל לא ינצחו אותם ויהרגו אותם, ויקלל את עם ישראל. בבוקר לקח בלק את בלעם למקום גבוה, שמשם יכול היה לראות חלק מעם ישראל. ובלעם הקים שם שבעה מזבחות והקריב עליהם פרים ואילים. במחשבה שעל ידי שהקורבנות לה', יסכים ה' שיקלל את עם ישראל.
 בלעם השאיר את בלק ליד קורבנותיו, ואמר לו: "אני אלק לבדו, ואולי ידבר איתי ה' גם ביום, למרות שה' מדבר עימי תמיד רק בלילה, ואולי ה' יסכים שאקלל את עם ישראל." הלך בלעם לבדו, כשהוא צולע כל רגל אחת, מאז שלחצה האתון את רגלו אל הקיר.
 ואמנם, נגלה ה' ושם בפיו את הדברים שעליו לדבר. שב אל בלק ושרי מואב ואמר: "מה אקוב לא קבה אל..." כיצד יכול אני לקלל את ישראל, כשהקב"ה לא קללם ולא הפסיק לאהוב אותם, אף כשהטאו בעגלם!"

שאלות והפרשה

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

- למה התכוון בלעם כשאמר לבלק "ועתה הנני הולך לעמך" (פרק 6)?
 - גמרתו את תפקידו. ב. עתה אני כשאר עמי, שנסתלק הקב"ה מעלי.
 - הגיע הזמן שאלך להנהיג את עמי. ד. אף תשובה לא נכונה.
- למה הכוונה "...וְתָהִי עֲלֵיו רִיחַ אֲלִיקָם?" (פרק 6)
 - ה' שם בפיו מה לומר. ב. עלה בליבו לא לקלל את ישראל.
 - דבריו בפעם זו היו בכוח נבואה ממש. ד. תשובות ב' וג' נכונות.
- "מה טובו... משכנותיך ישראל" (פרק 6) באיזה מצב של משכנותיך?
 - כשהם עומדים על תילים ופעילים. ב. אפילו כשהם חרבים.
 - דווקא כשיש אהבה ואחוה בין חלקי העם. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ד' עד ח'

- למה הכוונה "...וְיָרַם מֵאֲנָג מִלְכּוֹ וְתִנְשָׂא מִלְכָּתוֹ..." (פרק 6)?
 - מלכם הראשון יכבוש את עמלק. ב. מלכות שאול תיפסק בגלל אנג.
 - כשימלוך מלך בישראל, תרד קרנו של מלך עמלק. ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

- "...לְכָה אִיעֲצֶךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעַם הַזֶּה לְעַמְּךָ..." (פרק 6) מה יעץ לו?
 - להכשילם על ידי בנות מואב. ב. גילה לו מה יעשו ישראל לעמו בעתיד.
 - גילה לו שה' ציווה לישראל לא לפגוע במואב. ד. א' וג' נכונות.

לימוד פורה ומהנה

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

- למה התכוון בלעם באומרו "כי לא נחש ביעקב" (פרק 6)?
 - הסירו את נחש הנחשת. ב. יעקב לא קולל בקללת הנחש.
 - נחש, אינו משפיע על ישראל. ד. ראויים לברכה שאין בהם מנחשים.

התשובות הנכונות פרשת קרח הם:

1-ג' 2-ב' 3-ב' 4-ד' 5-ג' 6-א' 7-א' 8-ג' 9-א' 10-א'

ברכות מעומק הלב לנכדתנו היקרה הילה והבה בן שלוש הי"ו ולמשפחתה לרגל הגיעו למצוות. יהי רצון שיוצר המאורות יאיר דרכך, וישלח ברכה ככל מעשי ירך לטובה ותעבדי את ה' בשמחה, אהבת תורה ויראת שמים ותמצאי חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.